

## کشت و استقرار پهن برگان علوفه ای دو گونه شاخص مرتعی *Sanguisorba*

### *Astragalus lilacinus* و *minor* در استان اردبیل

الله‌وردی نوری<sup>1\*</sup>، علی صمد زاده<sup>1</sup>، دولت محمدی<sup>2</sup>، حمید محمدی<sup>2</sup>

- 1- مسئول مکاتبات، کارشناس ارشد بخش تحقیقات جنگل‌ها و مراتع، مرکز تحقیقات و آموزش کشاورزی و منابع طبیعی استان اردبیل، سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی، اردبیل، ایران رایانامه (a\_nori16@yahoo.com)
- 2- کارشناسان بخش تحقیقات جنگل‌ها و مراتع، مرکز تحقیقات و آموزش کشاورزی و منابع طبیعی استان اردبیل، سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی، اردبیل، ایران

### چکیده

به‌منظور ارزیابی مهم‌ترین پهن برگان علوفه‌ای مرتعی استان اردبیل اکسشن‌های دو گونه *Sanguisorba Astragalus lilacinus* که از لحاظ علوفه‌ای در تغذیه دام ارزش ویژه‌ای دارند، در عرصه ایستگاه سا میان اردبیل در (ارتفاع 1350 متری از سطح دریا) 10 کیلومتر جاده اردبیل به مشگین شهر در اراضی دشتی شمال واقع گردیده است این تحقیق در قالب طرح بلوکهای کامل تصادفی با سه تکرار در سه سال در شرایط دیم کشت شدند و صفات زنده‌مانی، تولید علوفه، تولید بذر، ارتفاع بوته و تاج پوشش مورد ارزیابی قرار گرفتند. نتایج نشان داد اختلاف معنی‌داری از نظر صفات مورد بررسی در بین اکسشن‌های هر گونه وجود داشت. در گونه *Sanguisorba minor* بیشترین درصد زنده‌مانی (72/78) به اکسشن مشگین‌شهر و بیشترین ارتفاع بوته (23/41 سانتی‌متر)، تاج پوشش (1209 سانتی‌مترمربع)، تولید علوفه (26/36 گرم در بوته) و تولید بذر (26/36 گرم در بوته) به اکسشن 3 (خلخال) تعلق داشت. در گونه *Astragalus lilacinus* بیشترین درصد زنده‌مانی (66/11) به اکسشن 3 (خلخال)، بیشترین ارتفاع بوته (65/22 سانتی‌متر)، تاج پوشش (1998 سانتی‌مترمربع)، تولید علوفه با (21/98 گرم در بوته) به اکسشن 1 (مشگین شهر) تعلق داشت. در مقایسه بین گونه‌ها *Sanguisorba minor* در شرایط کاشته شده هر چند از نظر عملکرد تولید علوفه و بذر ضعیف است اما از نظر ارتفاع بوته و تاج پوشش نسبت به سایر گونه‌ها برتری داشت. پیشنهاد می‌گردد جمعیت‌های که از نظر تولید بذر و تولید علوفه نتایج مطلوب‌تری نشان دادند در احیاء و اصلاح مراتع نیمه مرطوب و نیمه خشک مورد استفاده قرار گیرد.

**واژه‌های کلیدی:** *Sa minor*، *As lilacinus*، تولید بذر، زنده‌مانی و اردبیل.

### مقدمه

ثبات تعادل و پایداری اکوسیستم‌های طبیعی متأثر از رابطه متقابل عوامل اقلیمی، خاکی و موجودات زنده است. در این راستا مدیریت رابطه متقابل دام و گیاه معرف مدیریت منابع آب، خاک و گیاه است. به طوریکه چرای مناسب دام ضامن حفاظت از منابع و عامل افزایش کمی و کیفی ترکیب گیاهی و تولید در اکوسیستم‌های مرتعی است. بنابراین تعادل و ثبات اکوسیستم‌های مرتعی در گذشته مرهون تعادل نسبی بین تعداد دام و ظرفیت مراتع بوده است که هم اکنون با افزایش روز افزون‌های نامعقول، تعادل آن به هم خورده و موجب تخریب منابع آب، خاک، کاهش قدرت جمعیت و نیازهای غذایی و نیز دخالت‌رویشی و زادآوری گونه‌های با اهمیت مرتعی، فشردگی خاک، افزایش جریان‌ات سطحی و تشدید فرسایش است. مراتع از جمله اکوسیستم‌های زنده در بخش منابع طبیعی تجدید شونده هر کشوری محسوب می‌شود که در ابعاد مختلف اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی به ویژه از نظر تولید آب و تنظیم گردش آب در طبیعت، حفاظت خاک، جلوگیری از فرسایش، مورد نیاز دامها نقش مهمی ایفا می‌کنند. از این روی دام چرنده نیز در مقاطع زمانی مختلف فصل چرا علوفه معینی برای مصرف در اختیار دارد.